A gyulafehérvári határozatok

I. Erdély, Bánság és Magyarország összes románjainak meghatalmazott képviselői 1918. november 18-án (december 1-jén) nemzetgyűlésbe gyűlve Gyulafehérvárt, kimondják a románoknak s az általuk lakott területeknek egyesülését Romániával. A nemzetgyűlés külön is kijelenti a román nemzet elidegeníthetetlen jogát a Maros, Tisza és Duna között elterülő egész Bánságra.

II. A nemzetgyűlés az általános választói jog alapján választandó alkotmányozó gyűlés összeüléséig ideiglenes autonómiát tart fenn e területen lakosai számára.

III. Ezzel kapcsolatosan az új román állam szervezésére a nemzetgyűlés a következő alapelveket fekteti le:

1. Teljes nemzeti szabadság az együtt lakó népek számára. Minden népnek foga van a maga neveléséhez és kormányzásához saját anyanyelvén, saját közigazgatással, saját kebeléből választott egyének által. A törvényhozó testületekben és az ország kormányzásában való részvételre minden nép népességének számarányában nyer jogot.

2. Egyenlő jog és teljes autonóm felekezeti szabadság az állam összes felekezetei számára.

3. Tiszta demokratikus uralom föltétlen megvalósítása a közélet minden terén. Általános, közvetlen, egyenlő, titkos, községengénti, aránylagos választói jog mindkét nemű huszonegy évet betöltött személy számára a községi, megyei és törvényhozási képviselet választásánál.

4. Korlátlan sajtó-, egyesülési és gyülekezési szabadság; minden emberi gondolat szabad terjesztése.

5. Radikális földbirtokreform. Az összes birtokokat és különösen a nagybirtokokat össze kell írni. Ezen összeírás alapján, eltörölve a hitbizományokat és a szükség mértékében csökkentve a latifundiumokat, lehetővé teendő a földmívelőknek, hogy maguknak legalábbis olyan nagyságú birtokot (szántót, legelőt, erdőt) szerezhessenek, amelyet családtagjaikkal együtt megmívelhetnek. Ennek az agrárpolitikának a vezérfonala egyfelől a szociális kiegyenlítés előmozdítása, másfelől a termelés fokozása kell hogy legyen.

6. Az ipari munkásságnak biztosítandók azok a jogok, amelyek a legelőrehaladottabb nyugati ipari államokban törvénybe vannak iktatva.

IV. A nemzetgyűlés kifejezi azt az óhaját, hogy a békekongresszus valósítsa meg a népek közösségét olyformán, hogy igazság és szabadság legyen biztosítva a nagy és kis nemzetek számára egyaránt, s jövőre ki legyen zárva a háború mint a nemzetközi viszonyok rendezését szolgáló eszköz.

V. E gyűlésen összesereglett románok üdvözletüket küldik bukovinai testvéreiknek, akik felszabadultak az Osztrák–Magyar Monarchia járma alól, s egyesültek a román anyaországgal.

VI. A nemzetgyűlés szeretettel és lelkesedéssel üdvözli az eddig az Osztrák–Magyar Monarchia jármában élt nemzetek felszabadulását, éspedig: a cseh-szlovák, osztrák–német, jugoszláv, lengyel és rutén nemzetét, és elhatározza, hogy ez az üdvözlet adassék az illető nemzetek tudtára.

VII. A nemzetgyűlés alázattal hajlik meg azoknak a hős románoknak az emléke előtt, akik a háborúban vérüket ontották eszményünk megvalósításáért, halált halván a nemzet szabadságáért és egységéért.

VIII. A nemzetgyűlés hálájának és csodálatának ad kifejezést a szövetséges hatalmakkal szemben, amelyek egy évtizedek óta háborúra készülő ellenség ellen folytatott nagyszerű és makacs küzdelmek árán megmentették a civilizációt a barbarizmus körmei közül.

IX. A nemzetgyűlés elhatározza, hogy az erdélyi, bánsági és magyarországi románok ügyeinek további vezetésére egy nagy nemzeti tanácsot szervez, amely teljes jogosultsággal bírand, hogy a román nemzetet képviselje a világ összes népei előtt bárhol és bármikor, és hogy megtegye azokat az intézkedéseket, amelyeket a nemzet érdekében szükségesnek lát.

(Nagy Lajos: A kisebbségek alkotmányjogi helyzete Nagyromániában. Kolozsvár, 1944. Minerva Rt. 208–211.l.)

Tiltakozás Gyulafehérvár ellen – Kolozsvárott

Erdély magyar és román dolgozó és értelmiségi köreiben a gyulafehérvári határozatok épp olyan bizalmatlanságot alakítottak ki, mint az ókirályságbeli munkásság pártjában, a szocialista pártban. Erdélynek az anyaországtól való elszakítása ellenkezést váltott ki nemcsak a magyar, hanem a románság vezetőiben is.

A december 1-én megtartott gyulafehérvári gyűlés után mint egyre erősbödő morajlás hangzott fel a tömegek tiltakozó szava, és *1918 december 22-én, pontosan három héttel a gyulafehérvári pontok proklamálása után, egy hatalmas kolozsvári népgyűlésen vált elemi erejűvé.*

Ezen a napon már a kora reggeli órákban özönlöttek Erdély legkülönbözőbb részéből azok a delegátusok, akiket megbízóik azzal a megbízással küldtek Erdély fővárosába, hogy ott hangot adjanak tiltakozásuknak Erdély elszakítása ellen. Tárgyilagosan kell megállapítani, hogy *ebben a tiltakozásban a vezérszólamot a szociáldemokrata munkásság vitte, amely fegyelmezett sorokban özönlött a tiltakozó gyűlésre és határozott, megingathatatlan öntudattal emelte fel szavát az anyaországtól való elszakítás ellen.* A szociáldemokrata munkásság soraiban nemcsak a magyar munkásság sorakozott fel, hanem ott voltak a *román* és *német* munkások képviselői is. Egyedül Bihar megyéből 1000 delegátus érkezett a kolozsvári tiltakozó gyűlésre. A gyűlés színhelye a Mátyás király téri Iparos Egylet első emeletén lévő helyiségei voltak. A terembe egyre-másra érkeztek az erdélyi városok és falvak kiküldöttei. Amidőn az ülés elnöke: *Újhelyi Ferenc* arra szólította fel a kiküldötteket, hogy adják át megbízóleveleiket, *pillanatok alatt óriási halomban feküdtek az elnöki asztalon a megbízólevelek százai.*

Újhelyi Ferenc, a gyűlés elnöke a szociáldemokrata párt nevében üdvözölte a megjelenteket, majd átadta a szót *Apáthy Istvánnak*, a kolozsvári egyetem világhírű professzorának, akit később a megszálló román csapatok letartóztattak és Nagyszebenbe internáltak. Az ülésen beszédet mondottak még *dr. Janovics Jenő*, a kolozsvári Nemzeti Színház igazgatója és *Sándor József* mint a kolozsvári polgárság megbízottja.

Az aradi szociáldemokrata párt és a román munkásság nevében *Strengar D. Sava* mondott beszédet. Beszédében a legteljesebb szolidaritását fejezte ki a magyar munkássággal, és egyben tiktakozott az ellen, hogy az Erdély megszállására elindult román csapatok parancsnokai a delegátusok ezreit akadályozták meg abban, hogy a kolozsvári tiltakozó gyűlésre eljöhessenek.

Dr. Vincze Sándor, a kolozsvári szociáldemokrata párt elnöke emelkedett ezután szólásra, és a következő, történelmi jelentőségű szavakkal emelt szót a gyulafehérvári határozatok ellen:

„Ez a népgyűlés már külső formájában is élesen különbözik a gyulafehérvári gyűléstől, amelyen csalt a románság, de semmi esetre sem a román munkásság és parasztság képviselői jelentek meg és hoztak határozatot. Ezen a gyűlésen Erdély összes népei, fajra, felekezetre és osztályra való tekintet nélkül jelentek meg, és szabad akaratukból emelik fel szavukat Magyarország területi integritásának megcsonkítása ellen."

Beszéde végeztével *dr. Vincze Sándor* a következő határozati javaslatot terjesztette a népgyűlés elé:

„Kelet-Magyarország 1918. december 22-én Kolozsváron összesereglett, különböző vallású és fajú népei kijelentik, hogy a Wilson-féle elvek értelméiben gyakorolt önrendelkezési jogok alapján továbbra is a magyar népköztársaság és a magyar állam keretében kívánnak élni, s *az egységes és csorbítatlan Magyarország keretein belül követelik* minden itt lakó nemzet számára a teljes egyenlőséget, szabadságot és önkormányzatot. Kijelenti a nagygyűlés, hogy az erdélyi magyarság és székelység teljes jogosultságú önkormányzati szervének és képviseletének a Kolozsvárott 1918. december 17-én megalakult és egyesült „Erdélyi Magyar és Székely Nemzeti Tanácsot", illetőleg annak 1918. december 18-án megválasztott központi kormányzótanácsát ismeri el."

A nagygyűlés percekig tartó viharos lelkesedés közepette, egyhangú kézfölemeléssel fogadta el a határozati javaslatot.

Mialatt a nagygyűlés az Iparos Egylet termeiben folyt, a téren hatalmas tömeg gyűlt össze, mely hangos kiáltások közepette követelte, hogy a szónokok hozzájuk is intézzenek beszédet.

A tömegek kívánságának eleget téve, az erkélyen rövidesen megjelentek Újhelyi Ferenc, Vincze Sándor, Apáthy István, Sándor József, dr. Janovics Jenő és Avramescu György. Újhelyi, Apáthy és dr. Janovics Jenő szavai után Avramescu György a román munkásság nevében mondott nagy hatású beszédet. Beszédéből a következő nagy jelentőségű kijelentéseket iktatjuk ide.:

„Magyarország népe nemzetiségre és fajra való tekintet nélkül gyűlt össze ezen a gyűlésen, hogy hallassa szavát. Amidőn örömünket fejezzük ki afelett, hogy Magyarország népei végre lerázták magukról a Habsburgok jármát, egyben tiltakozásunkat fejezzük ki az ellen, hogy a lerázott járom helyett most a Bratianu-dinasztia járma alá hajtsuk fejünket. A román munkásság nevében tiltakozom Erdély megszállása ellen, és kijelentem, hogy Erdély népei a szabad és független Magyarország keretében óhajtják megtalálni boldogulásuk útját.”

A történelmi jelentőségű gyűlés alelnökei: *Sándor József, dr. Janovics Jenő, Rusz György* és jegyzője: *Jordáky Lajos* voltak.

(Az erdélyi munkásság küzdelme a román uralom alatt.
Budapest, 1942. A Szociáldemokrata Párt kiadása, 15–17. l.)